

Mezinárodní trestní právo

Definice zločinů podle MP

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

Obsah

- Počátky mezinárodního trestního práva
- Norimberská definice zločinů podle mezinárodního práva
- Další vývoj po 2. sv. válce
- Přínos statutů mezinárodních tribunálů OSN
- Římský statut Mezinárodního trestního soudu

1. Počátky mezinárodního trestního práva

- Lieberův kodex (1863) – porušení válečného práva
- Oxfordská příručka IDI (1880)
- Ženevská úmluva (1906)
- Haagská úmluva č. X (1907)
- Versailleská smlouva (1919):
  - Čl. 228: právo spojeneckých mocností soudit osoby obviněné ze spáchání „činů v rozporu se zákony a obyčeji války“ (=válečné zločiny)
  - Čl. 227: býv.německý císař Vilém II. obviněn z „těžké urážky mezinárodní morálky a posvátné autority smluv“ (=zločin proti míru)

2. Norimberská definice zločinů podle mezinárodního práva

- Statut Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku (8.8.1945)
- Statut Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ (19.1.1946)
- Pojem zločiny podle mezinárodního práva
- Definice 3 zločinů podle MP v čl. 6 Statutu MVT:
  - Zločiny proti míru
  - Válečné zločiny
  - Zločiny proti lidskosti

2. Norimberská definice zločinů podle mezinárodního práva (2)

- A) zločiny proti míru: plánování, příprava, zahájení nebo vedení útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo ujištění, anebo účast na společném plánu nebo spiknutí k provedení kteréhokoli z výše uvedených činů (= porušení *jus ad bellum*)
- B) válečné zločiny: porušení zákonů nebo obyčejů války. Mezi tato porušení patří vražda, zlé nakládání nebo deportace civilního obyvatelstva z obsazeného území nebo uvnitř tohoto území na otrocké práce nebo pro jakýkoli jiný účel, vražda válečných zajatců nebo osob na moři nebo zlé nakládání s nimi, vraždění rukojmích, plenění veřejného nebo soukromého majetku, svévolné ničení měst či vesnic nebo pustošení neospravedlněné vojenskou nezbytností. (=porušení *jus in bello*)

2. Norimberská definice zločinů podle mezinárodního práva (3)

- C) zločiny proti lidskosti: vražda, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné ukrutnosti spáchané proti civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo za války, nebo pronásledování z příčin politických, rasových či náboženských při páchání kteréhokoli zločinu spadajícího pod pravomoc Tribunálu nebo ve spojení s takovým zločinem, bez ohledu na to, zda bylo porušeno vnitrostátní právo země, kde zločiny byly páhány
  - tzv. *war nexus*
  - Závažná porušování lidských práv

3. Další vývoj po 2. sv. válce

- Zásady mezinárodního práva uznané v Chartě Norimberského tribunálu a jeho rozsudku (Komise MP, 1950):
  - 3 kategorie zločinů – zásada VI = čl. 6 Statutu MVT
  - Zásada I: každý, kdo spáchá čin, zakládající zločin podle MP, odpovídá za tento čin a podléhá trestu
  - Zásada II: skutečnost, že vnitrostátní právo neukládá trest za čin, zakládající zločin podle MP, nezbavuje pachatele odpovědnosti podle MP
  - Zásada III: skutečnost, že pachatel činu jednal jako hlava státu nebo odpovědný vládní činitel, nezbavuje ho odpovědnosti podle MP.

3. Další vývoj po 2. sv. válce (2)

- Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia (1948):
  - Čl. I: genocidium = zločin podle MP
  - Čl. II: „... kterýkoli z níže uvedených činů, spáchaných v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou“
- Ženevské úmluvy o ochraně obětí války (1949); pojem „závažná porušení“ (=válečné zločiny)
- Mezinárodní úmluva o odstranění a trestání zločinu apartheidu (1973)
- Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984)
- Návrh Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (1954, 1996)

4. Přínos statutů mezinárodních tribunálů OSN

- Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY, 1993):
  - Čl. 2: závažná porušení Ženevských úmluv (1949)
  - Čl. 3: porušení zákonů a obyčejů války
  - Čl. 4: genocida
  - Čl. 5: zločiny proti lidskosti
- Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (ICTR, 1994):
  - Čl. 2: genocida
  - Čl. 3: zločiny proti lidskosti (df.neobsahuje požadavek na war nexus)
  - Čl. 4: porušení společného článku 3 Ženevských úmluv a Dodatkového protokolu II

5. Římský statut Mezinárodního trestního soudu

- Mnohostranná mezinárodní smlouva
- Statut stálého MTS
- Nejobsáhlejší kodifikace mezinárodního trestního práva hmotného i procesního
- Nejmodernější a nejpodrobnější df. zločinů podle MP:
  - Zločin genocidy (čl. 6)
  - Zločiny proti lidskosti (čl. 7)
  - Válečné zločiny (čl. 8)
  - Zločin agrese (df.chyběla, Kampala 2010)

5. Římský statut Mezinárodního trestního soudu (2)

- Genocida (df.převzatá z Úmluvy 1948 a statutů tribunálů ad hoc)
- Zločiny proti lidskosti:
  - Kterýkoli z uvedených činů musí být spáchán „jako součást rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu, při vědomí existence takového útoku“
  - Překonán tzv. *war nexus*
  - Rozšířený katalog skutkových podstat
- Válečné zločiny:
  - „Zejm. pokud jsou páčány jako součást plánu či politiky nebo jsou spáchány v širokém měřítku“
  - Závažná porušení Ženevských úmluv (1949)
  - Jiná závažná porušení zákonů a obyčejů války aplikovatelných v mezinárodním ozbrojeném konfliktu
  - Závažná porušení společného článku 3 Ženevských úmluv v případě vnitrostátního ozbrojeného konfliktu
  - Jiná závažná porušení zákonů a obyčejů války aplikovatelných ve vnitrostátním ozbrojeném konfliktu

5. Římský statut Mezinárodního trestního soudu (3)

- Zločin agrese: Revizní konference k Statutu MTS, Kampala, Uganda, 2010
- Čl. 8 bis: rozlišení 2 definic
  - „zločin agrese“ = plánování, příprava, zahájení nebo provedení aktu agrese, který představuje zjevné porušení (*manifest violation*) Charty OSN, osobou, která je v postavení umožňujícím efektivně vykonávat kontrolu nad politickými nebo vojenskými akcemi státu
  - „akt agrese“ = použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN...
- Podmínky pro výkon jurisdikce čl. 15 bis a ter

6. Závěr

- Dotazy a připomínky ?
- Děkuji za pozornost !